

НАТАЛЬЯ АКИМОВА

г. Переяслав-Хмельницький

ЗАВИСИМОСТЬ РЕЗУЛЬТАТА ПОНИМАНИЯ ОТ СПЕЦИФИКИ ИНТЕРНЕТ-ТЕКСТА

В статье проанализирована специфика понимания текста в условиях интернета. Автор отмечает, что текст, который воспринимается с экрана, понимается несколько иначе, чем печатный текст. Результат понимания интернет-текста обусловлен такими особенностями, в частности: усиленной диалогичностью, делимостью, внешней информативностью, ослабленной связностью и осмысленностью, прагматичной и преимущественно формальной целостностью, условной завершенностью, осложненной структурностью и пр. Также результат понимания зависит от субъективных факторов – психологического состояния реципиента, определяемого опытом пользования интернетом и зависящего от контекста.

Ключевые слова: интернет-текст, интернет, понимание, восприятие, интерпретация, психология интернета.

Стаття надійшла до редколегії 17.09.2018

УДК 378.015.3:005.32

НІНА АТАМАНЧУК

м. Полтава

nina.atamanchuk@gmail.com

ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО ТА ЧЕТВЕРТОГО КУРСІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ЗВО

Здійснено емпіричне дослідження зовнішніх та внутрішніх мотивів навчання студентів першого і четвертого курсів педагогічного закладу вищої освіти, проведено їх якісний та кількісний аналіз. Проведено порівняльний аналіз особливостей мотивації навчання студентів першого і четвертого курсів педагогічного ЗВО. Виявлено найбільш вагомі внутрішні та зовнішні мотиви навчання в студентів першого і четвертого курсів. Встановлено, що у студентів першого курсу педагогічного ЗВО домінуючими є зовнішні мотиви навчання, а у четвертокурсників внутрішні.

Підкреслено, що дослідження особливостей мотиваційної сфери навчання має важливе значення для прогнозування успішності освітньої діяльності. Разом із тим, воно необхідне як для формування особистості, так і для підвищення ефективності діяльності в цій сфері.

Ключові слова: мотивація навчання, студент першого курсу, студент четвертого курсу, заклад вищої освіти, внутрішні та зовнішні мотиви навчання.

Однією з проблем оптимізації навчальної діяльності студентів є низка питань, які пов'язані з мотивацією учіння. Це означає те, що в системі «навчальний» студент є не тільки об'єктом управління системи, але і суб'єктом діяльності. Доводячи численними дослідженнями, мотивація навчальної діяльності неоднорідна, залежить від індивідуальних особливостей студентів, характеру найближчої референтної групи, рівня розвитку студентського колективу тощо. З іншого боку, мотивація поведінки людини, виступаючи як психічне яви-

ще, завжди є відображенням поглядів, ціннісних орієнтацій, установок того суспільного шару, представником якого вона є.

Дослідження особливостей мотиваційної сфери навчання має важливе значення для прогнозування успішності освітньої діяльності. У формуванні мотивів у процесі навчання студентів потрібно чітко усвідомлювати, які саме мотиви слід формувати [1, 17]. Актуальність нашої розвідки полягає в необхідності вивчення особливостей внутрішньої і зовнішньої мотиваційної сфери студентів першого

та четвертого курсів педагогічного закладу вищої освіти (далі ЗВО), що зрештою сприятиме підвищенню ефективності їхньої навчально-професійної діяльності.

У вітчизняній літературі існують два підходи до розрізнення внутрішньої та зовнішньої мотивації. Один підхід використовує як критерій розділення характеру зв'язку між навчальним мотивом й іншими компонентами учіння (його метою, процесом). Якщо мотив реалізує пізнавальну потребу, пов'язаний із засвоєними знаннями та здійснюваною діяльністю (збігається з кінцевою метою учіння), то він є внутрішнім. Якщо мотив реалізує непізнавальну (соціальну за класифікацією) потребу, не пов'язаний із отриманням знань (не збігається з метою учіння), то він – зовнішній. У такому разі внутрішніми є тільки пізнавальні мотиви на оволодіння новими знаннями і способами їх здобуття. Цього погляду дотримуються П. Я. Гальперін, Н. Ф. Талізін, Н. В. Єлфімова, П. И. Якобсон, М. Г. Ярошевський і ін.

В основі другого підходу разом із зазначеним раніше критерієм виділяється й інший – характер особистісного смислу (утилітарно-прагматичний і/або ціннісний), що надається навчанню, його продуктам. Якщо мотив має для особистості утилітарно-прагматичний сенс, тобто реалізує потреби в зовнішньому благополуччі (матеріальному і/або соціальному), то такі мотиви називаються зовнішніми. Якщо мотив має для особистості ціннісний сенс, тобто з його допомогою реалізується потреба у внутрішньому благополуччі, у гармонізації внутрішнього світу, в оцінці, корекції, формуванні системи особистісних переконань, установок, домагань, самооцінок, то такі мотиви визначаються як внутрішні. На цій підставі до внутрішніх мотивів додається ще один мотив – мотив самовдосконалення. Прихильниками такого підходу є Л. Б.І тельсон, Г. Е. Залеський, В. Я. Ляудіс, А. К. Маркова, Р. Р. Бібріх, І. А. Васильєва, І. І. Вартанова, Д. Б. Ельконін та інші [2].

Отже, мотивацію навчання розглядають у психологічній науці як багатоаспектне та надзвичайно складне явище, становлення якого має свою специфіку на різних етапах онтогенезу.

За дослідженням А. Г. Бугріменка, навчальна діяльність внутрішньомотивованих і зовнішньомотивованих студентів різниться. Внутрішньомотивовані студенти глибше вникають у навчальний процес. Вони відзначаються мотивацією самовизначеної навчальної діяльності: активніші, свідоміші, довільніші в плануванні свого навчання. Такі студенти приділяють однакову увагу і головним, і другорядним предметам. Орієнтуються вони більше на процес та результат навчальної і професійної діяльності, ніж на зовнішні фактори [3].

Зовнішня мотивація зменшує у студентів оригінальність, несподіваність. Студентів необхідно залучати до процесу навчання. Тільки тоді професійне навчання змінить їхню особистість. Учіння повинно поєднувати такі чинники: логічне та творче, розум і почуття, уявлення і смисл. Діяльність студента, самостійно організована та здійснювана, дає вагоміші результати в опануванні системи трудових знань, умінь і навичок, а також сприяє професійному зростанню особистості [3].

Отже, мотив – це внутрішня цінність виконуваної діяльності. Мотивування – процес впливу на людину з метою спонукання її до визначених дій через пробудження в ній потрібних мотивів. Мотив, на відміну від мотивації, – це те, що належить самому суб'єктові поведінки, є його цілісною особистістю властивістю.

Відповідно до того, що переслідує мотивування, які завдання воно розв'язує, виділяють два основних типи мотивування. Перший тип – шляхом зовнішнього впливу на людину викликаються до дії визначені мотиви, які спонукують людину здійснювати визначені дії, що приводять до бажаного, для мотивуючого суб'єкта, результату. Другий тип – формування визначеної мотиваційної структури людини. Цьому типу притаманні виховна й освітня сторони, часто не пов'язані з якимось конкретними діями чи результатами, які очікується одержати від особистості у вигляді підсумку її діяльності. Він вимагає набагато більших зусиль, знань і здібностей для його здійснення.

Дослідження мотивації навчання не дозволяє чітко визначити, що ж спонукує

молоду людину до навчальної діяльності. Вивчення поведінкових проявів студентів у процесі навчання у ЗВО дає тільки деякі загальні пояснення мотивації, але навіть вони дозволяють формувати позитивну мотивацію до успішного опанування знаннями, що стане запорукою успіхів у майбутній професійній діяльності.

Мета дослідження – з'ясування внутрішніх і зовнішніх мотивів навчання студентів першого та четвертого курсів педагогічного ЗВО.

Дослідження виконували на базі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. У ньому брали участь 148 студентів I та IV курсів (74 студенти I курсу, 74 – IV) історичного факультету і факультету філології та журналістики.

З метою вивчення внутрішніх (1, 2, 3 питання) та зовнішніх (4, 5, 6 питання) мотивів навчання студентів першого та четвертого курсів ми провели опитування у формі анкетування (проводили анонімно).

Проаналізуємо результати опитування. На питання «Навчання у ЗВО і знання потрібні мені...?» (рис. 3.3.1) отримано такі відповіді: для «загального розвитку, вдосконалення» – 57% студентів I курсу та 54% студентів IV курсу, «оволодіння новими знаннями» – 41% студентів I курсу та 38% студентів IV курсу, «збагачення інтелекту» – 35% студентів I курсу та 43% студентів IV курсу, «збагачення інтелекту» – 35% студентів I курсу та 43% студентів IV курсу, «підвищення майстерності» – 32% студентів I курсу та 41% студентів IV курсу, «отримання кваліфікації» – 39% студентів I курсу та 47% студентів IV курсу.

«підвищення майстерності» – 32% студентів I курсу та 41% студентів IV курсу, «отримання кваліфікації» – 39% студентів I курсу та 47% – студентів IV курсу.

Як видно з результатів, найбільша кількість студентів-першокурсників відповіла, що навчання потрібно для загального розвитку, вдосконалення. А для студентів четвертого курсу важливим є збагачення інтелекту, підвищення майстерності, отримання кваліфікації. Значна частина студентів впевнені, що навчання потрібно для оволодіння новими знаннями.

На питання «Моя мета на занятті...?» (рис. 3.3.2) отримано такі відповіді: «отримання інформації» – 24,3% студентів I курсу та 33% студентів IV курсу, «отримання знань» 50% студентів I курсу, а 59,3% студентів IV курсу, «зрозуміти і засвоїти якомога більше» 64,9% студентів I курсу та 54% студентів IV курсу, «вибрати для себе необхідні знання» – 14% студентів I курсу та 31% студентів IV курсу, «отримати задоволення від спілкування з викладачем» – 18% студентів I курсу, 33% студентів IV курсу.

Як бачимо, найбільша кількість студентів першого курсу саме на заняттях намагаються зрозуміти й засвоїти матеріал, отримати знання та хорошу оцінку. Найбільше студентів четвертого курсу на заняттях хоче отримати знання та задоволення від спілкування з викладачем. Можливо це пояснюється тим,

Рисунок 3.3.1 – Результати опитування студентів з питання «Навчання у ЗВО і знання потрібні мені...?» у % від загальної кількості досліджуваних

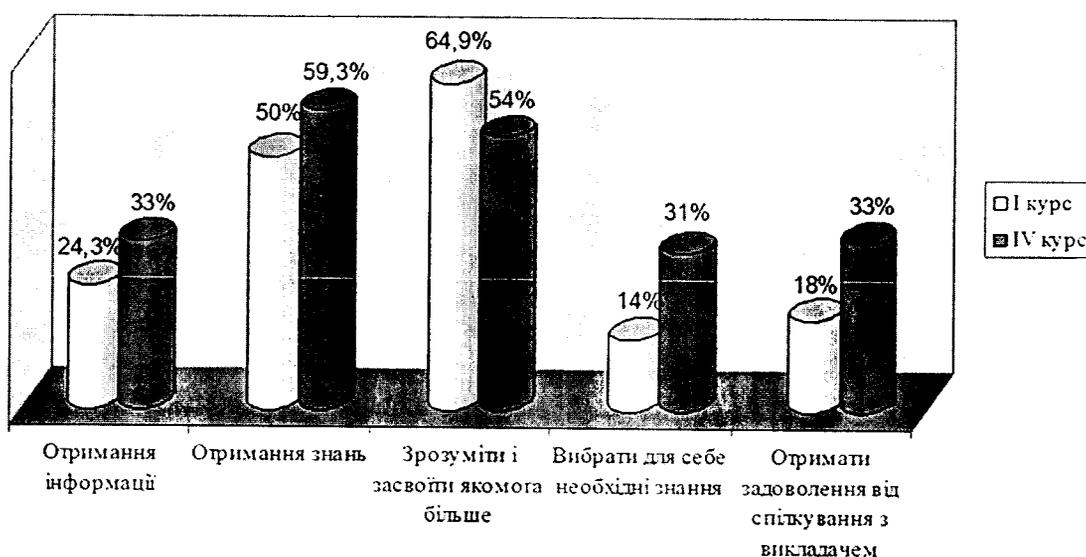

Рисунок 3.3.2 – Результати опитування студентів з питання «Моя мета на занятті...?» у % від загальної кількості досліджуваних

що дехто зі студентів четвертого курсу вже працює і саме це стимулює потребу в більш тісній співпраці з викладачами ЗВО.

На питання «Я б не навчалась (навчавсь), якби...?» (рис. 3.3.3) отримано такі відповіді: «не отримував (отримувала) задоволення» – 30% студентів I курсу та 44% студентів IV курсу, «не відчував (відчувала), що це потрібно» – 43,2% студентів I курсу та 56% студентів IV курсу, «не думав (думала) про те, щоб стати компетентнішим» – 29,7% студентів I курсу та 35% студентів IV курсу.

Як бачимо, переважна кількість студентів першого та четвертого курсів відповіли, що

відчувають потребу в навчанні. Задоволення від навчання більше отримують студенти четвертого курсу. Можливо це пов'язано з тим, що дехто із них працює й потребує знань для успішної реалізації себе в професійному становленні. Менше студенти задумуються над тим, щоб стати компетентнішими.

На питання «Мені подобається, коли мене хвалять за...?» (рис. 3.3.4) отримано такі відповіді: «перевершення своїх попередніх досягнень» – 32% студентів I курсу, 25% студентів IV курсу, «успіхи в навчанні» – 46% студентів I курсу та 31% IV курсу, «здібності та розум» – 70,3% студентів I курсу, 55% сту-

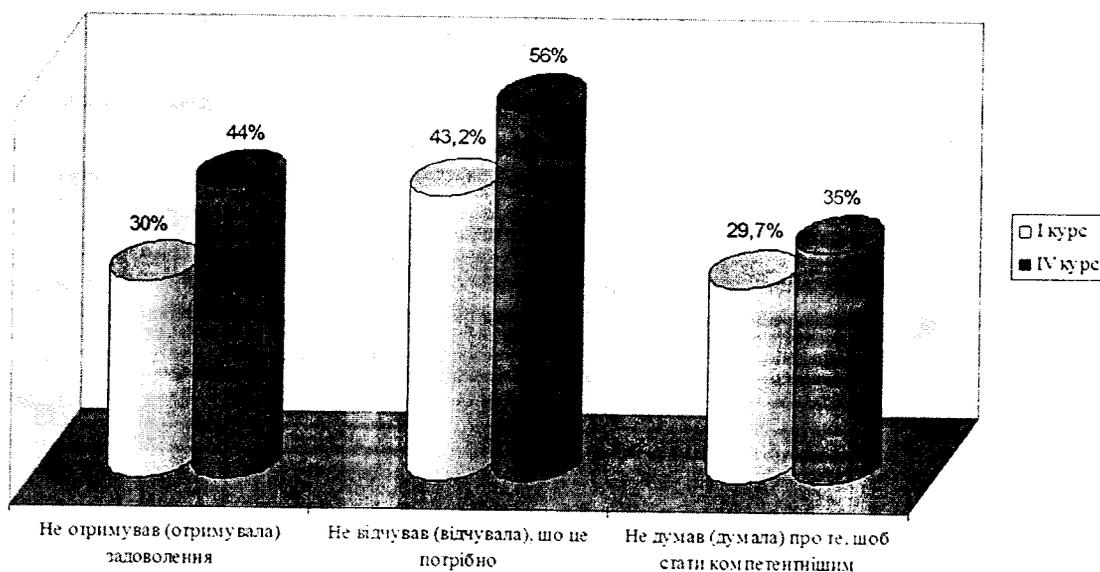

Рисунок 3.3.3 – Результати опитування студентів з питання «Я б не навчалась (навчавсь), якби...?» у % від загальної кількості досліджуваних

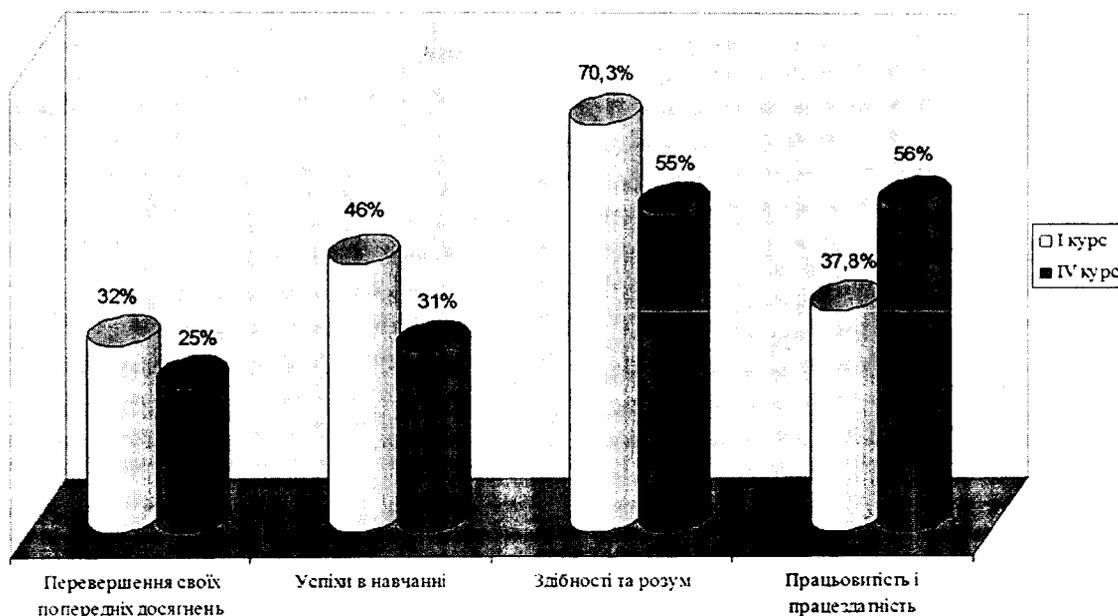

Рисунок 3.3.4 – Результати опитування студентів з питання «Мені подобається, коли мене хвалять за...?» у % від загальної кількості досліджуваних

дентів IV курсу, «працьовитість і працездатність» – 37,8% студентів I курсу й 56% студентів IV курсу. Як бачимо, студенти першого та четвертого курсів люблять, коли їх хвалять за успіхи в навчанні, здібності та розум, працьовитість і працездатність. Студенти першого курсу потребують більше похвали в порівнянні з четвертим.

На питання «Вчитися краще мене спонукає...?» (рис. 3.3.5) отримано такі відповіді: «думка про майбутню професію» – 67,6% студентів I курсу та 72,1% студентів IV курсу,

«конкуренція і думка про диплом» – 31% студентів I курсу, 42% студентів IV курсу, «відповідальність» – 43,2% студентів I курсу, 46% студентів IV курсу, «совість, почуття обов'язку» – 24,3% студентів I курсу та 44% студентів IV курсу, «батьки (друзі) та педагоги» – 28% студентів I курсу і 22% студентів IV курсу.

Як видно з відповідей, більшість студентів четвертого курсу думають про майбутнє. Це закономірно, адже вони на випускному курсі, перед ними постає проблема вибору –

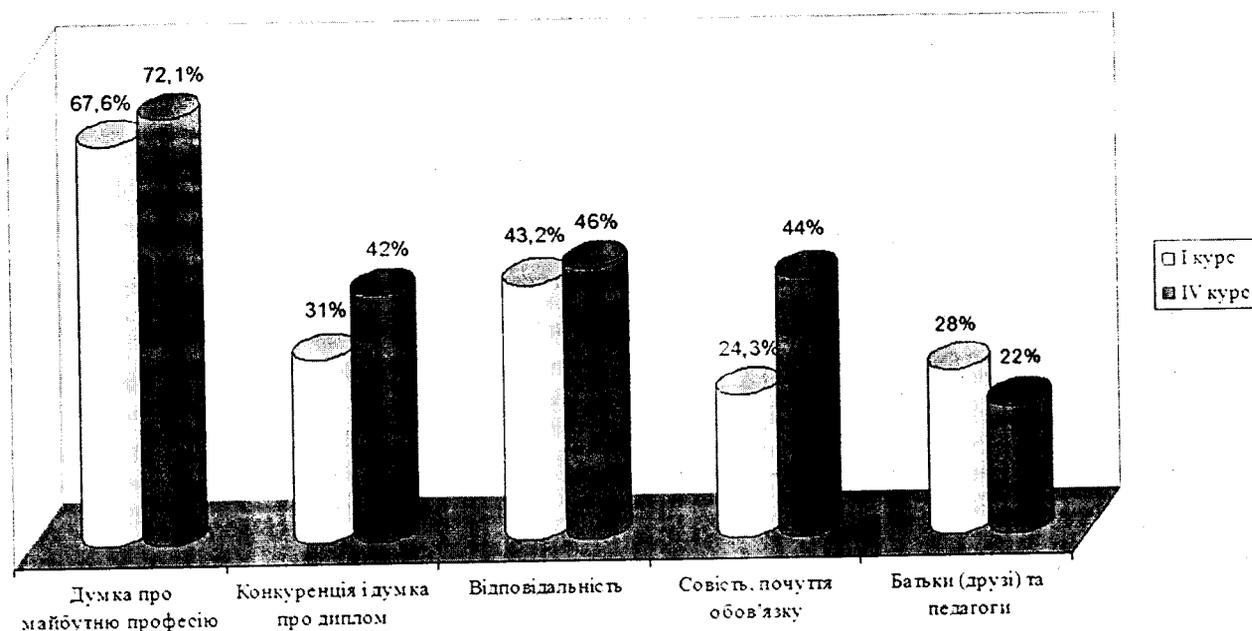

Рисунок 3.3.5 – Результати опитування студентів з питання «Вчитися краще мене спонукає...?» у % від загальної кількості досліджуваних

навчатися далі чи працювати. Саме вони відповідальніші, совісніші, мають вище почуття обов'язку. Першокурсників в основному спонукають до навчання батьки, друзі, педагоги.

На питання «Мені здається, що мета мого життя...?» (рис. 3.3.6) маємо такі відповіді: «здобути професію» – 27% студентів I курсу, 32% студентів IV курсу, «стати успішним (успішною)» – 59,4% студентів I курсу та 55% студентів IV курсу, «зробити кар'єру» 45% студентів I курсу, 65% студентів IV курсу, «створити сім'ю» – 43,2% студентів I курсу та 78% студентів IV курсу, «не визначена» – 11% студентів I курсу і 3% студентів IV курсу.

Отже, більшість студентів сенс свого життя вбачають у розвитку і вдосконаленні. Майже половина в майбутньому планують зробити кар'єру. Значна частина студентів мріють про створення сім'ї. Найважливішою метою для студентів першого курсу є розвиток і вдосконалення, а для студентів четвертого курсу – створення сім'ї. Значний відсоток поміж студентів-першокурсників не визначились із метою свого життя, а четвертокурсники майже всі знають, чого хочуть у житті.

Таким чином, згідно з результатами дослідження, ми виявили найбільш вагомими внутрішні мотиви навчання в студентів: загальний розвиток, вдосконалення (вищі в студентів I курсу); прагнення оволодіти знаннями для реалізації їх у професії (вищі в студентів I курсу); збагачення інтелекту (вищі в студентів IV курсу); отримання інформації (вищі в

студентів IV курсу); отримання знань (вищі в студентів IV курсу); розуміння і засвоєння інформації на заняттях (вищі в студентів I курсу); вибір необхідних знань (вищі в студентів IV курсу); отримання задоволення від спілкування з викладачами (вищі в студентів IV курсу); задоволення від навчання (вищі в студентів IV курсу); потреба в навчанні (вищі в студентів IV курсу); стати компетентнішими за рахунок навчання (вищі в студентів IV курсу).

Серед зовнішніх мотивів навчання студентів ми виявили найбільш вагомими: подобається отримувати похвалу за перевершення своїх попередніх досягнень (вищі в студентів I курсу); похвала за здібності і розум, успіхи в навчанні (вищі в студентів I курсу); працьовитість і працездатність (вищі в студентів IV курсу); конкуренція, думка про майбутню професію, диплом (вищі в студентів IV курсу); відповідальність (вищі в студентів IV курсу); совість, почуття обов'язку (вищі в студентів IV курсу); схвалення з боку батьків (друзів) та педагогів (вищі в студентів I курсу); стати успішним (вищі в студентів I курсу); зробити кар'єру (вищі в студентів IV курсу); створити сім'ю (вищі в студентів IV курсу).

Нами встановлено, для студентів першого курсу найбільш обраними мотивами навчання є такі: стати висококваліфікованим спеціалістом; отримати диплом; набути глибокі та міцні знання; отримати схвалення батьків та оточення; забезпечити успішність

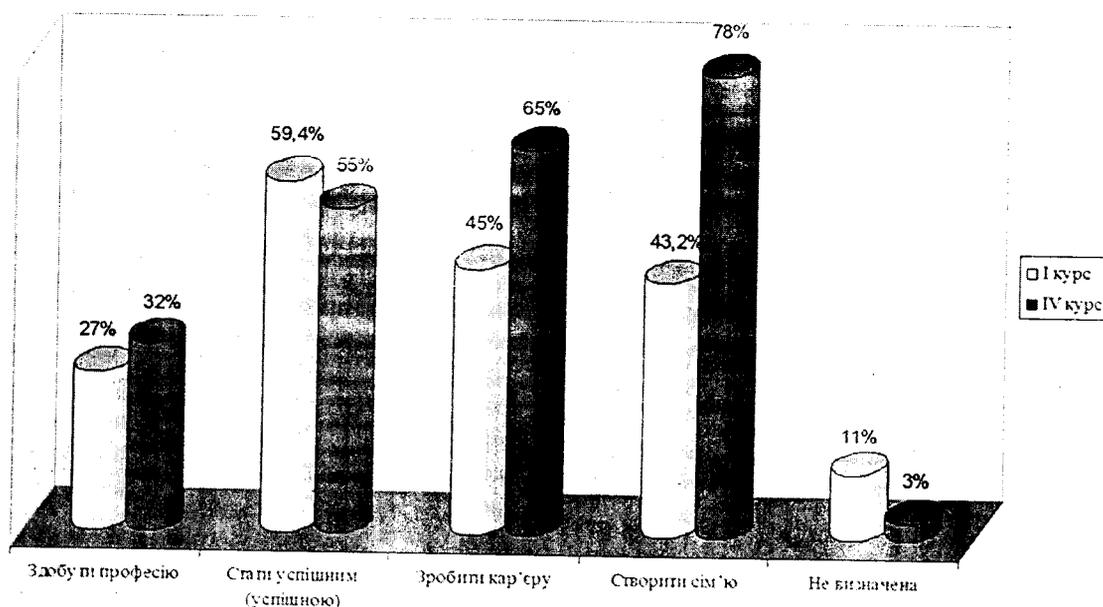

Рисунок 3.3.6 – Результати опитування студентів з питання «Мені здається, що мета мого життя...?» у % від загальної кількості досліджуваних

майбутньої професійної діяльності. Найбільш обраними мотивами навчання для студентів четвертого курсу: стати висококваліфікованим спеціалістом; здобути глибокі й міцні знання; забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності; отримати диплом; отримати інтелектуальне задоволення.

Отже, у першокурсників домінують зовнішні мотиви навчання, а у четвертокурсників – внутрішні. Наші спостереження показали: студенти педагогічного закладу, у яких переважають внутрішні мотиви навчання, більше включені в навчальний процес. Вони активніші, свідоміші, більш вільні в плануванні своєї професійної освіти, самоосвіти. Однаково зацікавлені вивченням і загальноосвітніх, і вузькопрофесійних дисциплін. Студенти з переважанням зовнішньої мотивації навчання менше цікавляться навчальною діяльністю.

NINA ATAMANCHUK
Poltava

INVESTIGATION OF THE MOTIVES OF STUDYING STUDENTS OF THE FIRST AND FOURTH YEAR OF HIGHER EDUCATION PEDAGOGICAL INSTITUTIONS

The empirical study of external and internal motives of studying students of the first and fourth year courses at the pedagogical institution of higher education has been carried out, their qualitative and quantitative analysis has been carried out. A comparative analysis of the peculiarities of the motivation of students of the first and fourth year students of the pedagogical institution of higher education was conducted. The most important internal and external motives of studying in the first and fourth year students are revealed. It is established that the students of the first year of the pedagogical institution of higher education are the external motives of education, and in the fourth year students are internal. It was emphasized that studies of the features of the motivational sphere of study are important for predicting the success of educational activities. At the same time, it is necessary both for the formation of the individual, and for improving the efficiency of activities in this area.

Key words: training motivation, first year student, fourth year student, institution of higher education, internal and external motives of studying.

НИНА АТАМАНЧУК
г. Полтава

ИССЛЕДОВАНИЕ МОТИВОВ УЧЕБЫ СТУДЕНТОВ ПЕРВОГО И ЧЕТВЕРТОГО КУРСОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ЗВО

Осуществлено эмпирическое исследование внешних и внутренних мотивов учебы студентов первого и четвертого курсов педагогического заведения высшего образования, проведены их качественный и количественный анализ. Проведен сравнительный анализ особенностей мотивации учебы студентов первого и четвертого курсов педагогического ЗВО. Выявлены наиболее весомые внутренние и внешние мотивы учебы студентов первого и четвертого курсов. Установлено, что у студентов первого курса педагогического ЗВО доминирующими являются внешние мотивы учебы, у студентов четвертого курса – внутренние. Подчеркнуто, что исследование особенностей мотивационной сферы учебы имеет важное значение для прогнозирования успешности образовательной деятельности. Вместе с тем, оно необходимо как для формирования личности, так и для повышения эффективности деятельности в этой сфере.

Ключевые слова: мотивация учебы, студент первого курса, студент четвертого курса, заведение высшего образования, внутренние и внешние мотивы учебы.

Результати дослідження дають підстави стверджувати про важливість педагогічного впливу на розвиток у студентів ЗВО мотивації до навчання, а значить і до майбутньої професійної діяльності.

Серед перспектив подальших досліджень на увагу заслуговує вивчення використання викладачами арт-технологій як засобу навчальної мотивації студентів ЗВО.

Список використаних джерел

1. Атаманчук Н. М. Мотивація до навчання студентів педагогічного закладу вищої освіти / Н. М. Атаманчук, Ю. М. Курило // Витоки педагогічної майстерності: Зб. наук. праць / Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2018. – Випуск 19 (Серія педагогічні науки). – С. 16–21.
2. Бакшаева Н. А. Психология мотивации студентов / Н. А. Бакшаева, А. А. Вербицкий. – М., 2006. – 203 с.
3. Балабанова Л. М. Психолого-педагогічні проблеми студентського віку / Л. М. Балабанова // Психологія: Зб. наук. праць. – К.: НПУ, 1999. – Вип. 4 (7). – С. 169–170.